

Keski-Suomen sairaanhoitopiiri

31.5.2011

Keski-Suomen Arjen mieli -hanke 2011 – 2013

- **Laatua ja suunnitelmallisuutta mielenterveys- ja päihdetyön arkeen Keski-Suomessa**

Keski-Suomen Arjen mieli-hanke on osa Itä- ja Keski-Suomen Arjen mieli-hanketta, jota rahoitetaan valtakunnallisen Kasteohjelman määrärahasta. Itä- ja Keski-Suomen Arjen mieli-hankkeen tavoitteena on itä- ja keskisuomalaisen mielenterveys- ja päihdetyön kehittäminen vastaamaan kunta-laisten tarpeita nykyistä paremmin. Kehittämisen lähtökohtana ovat valtakunnallisen Mieli 2009 – työryhmän ehdotukset mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi vuoteen 2015 (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:3) ja kuntien omassa toiminnassaan toteamat kehittämistarpeet. Kuntien yhteistoiminnallisessa kehittämisessä tavoitellaan verkostoitumista, synergiaetuja sekä uusien innovaatioiden ja toimintatapojen löytämistä ja viemistä käytännön mielenterveys- ja päihdetyöhön.

Keski-Suomen aikuispsykiatrian kehittämishankkeen 2005 – 2010 työn tuloksena on maakunnassa voitu vähentää psykiatrisen sairaalahoidon tarvetta sekä sairaalahoidosta noin 50 % ja samalla on siirretty henkilöstöresursseja sairaalahoidosta psykiatriseen avohoitoon noin 100 vakanssin verran. Maakunnan aikuispsykiatrian avohoidon resurssit ovat lisääntyneet viimeisen viiden vuoden aikana määrällisesti noin 65 %. Keski-Suomen Arjen mieli-hanke on jatkoa päättyneelle Aikuispsykiatrian kehittämishankkeelle. Käynnistyvän kehittämistyön tarkoitus on uudenlaisten avohoitokeskeisten mielenterveys- ja päihdetyön palvelurakenteiden suunnittelu ja juurruttaminen seutukunnan arkipäivän toimintaan yhteistyössä perusterveydenhuollon, sosiaalitoimen, päihdepalvelujen, sairaanhoitopiirin ja potilasjärjestöjen kanssa.

1. Hankkeen tavoitteet

Keski-Suomen Arjen mieli-hankkeen avulla pyritään edistämään seuraavien pitkän aikavälin tavoitteiden toteutumista:

- Sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluiden osuus ja osaaminen lisääntyy mielenterveys- ja päihdepotilaiden tutkimuksessa ja hoidossa
- Peruspalvelujen, aikuispsykiatrian ja päihdehuollon erityispalvelujen yhteistyö kehittyy saumattomaksi toiminnaksi mielenterveys- ja päihdepotilaan tutkimuksessa ja hoidossa siten, että
 - parannetaan mielenterveys- ja päihdeongelmien varhaista tunnistamista ja varhaista hoidon käynnistymistä
 - parannetaan potilaan joustavaa hoitoon pääsyä ja hoidon sujuvuutta perustason ja erikoispalveluiden asiantuntijoiden yhteistyönä
- Sairaalahoidon ja laitoshoidon tarve vähenee
- Kyetään hillitsemään psykiatrisen hoidon kokonaiskustannusten kasvua nykyistä tehokkaammin

2. Kehittämisen periaatteet

Hankkeen valmistelua ja toteuttamista ohjaavat seuraavat periaatteet:

- Kehittämistyössä lähdetään liikkeelle kuntien ja seutukuntien tarpeista
- Kehittämistyössä pyritään konkreettisiin toiminnan muutoksiin, ei pelkästään paperisuunnitelmiin
- Kehittämistyön menetelmä on osallistuva ja verkostoituva suunnittelu ja kehittäminen, jossa seutukunnan kaikki mielenterveys- ja päihde-työn toimijat ovat mukana toiminnan suunnittelussa ja osana uutta toiminta- ja hoitoverkosta
- Kehittämistyön, koulutuksen ja kehittämissuunnitelman organisaation kaikilla tasoilla ovat mukana potilas- ja omaisjärjestöjen edustajat sekä kokemusasiantuntijat
- Seudullinen hoitomalli rakennetaan sairausryhmäkohtaisesti, ja potilaan hoito toteutetaan sairauden määrittelyn pohjalta. Tämän lisäksi potilaan hoitoon ja kuntoutukseen tulee aina liittää potilaan toimintakykyä ja elämisen laatua ja perhekokonaisuutta tukevat sosiaalitoimen palvelut

3. Kehittämisen kohteet ja kehittämisen toimet

Kehittämissuunnitelma rakennetaan seutukuntien tarpeiden ja esitysten mukaisesti. Näin seutukuntien kehittämistyössä painottuvat hiukan erilaiset asiat. Tämä on toivottava ja perusteltu toimintatapa. Seutukuntien asiantuntijoiden yhteisissä seminaareissa välittyy tieto kunkin seutukunnan suunnittelusta ja kokemuksista, joita muut seutukunnat voivat käyttää hyväkseen. Näin olemme rakentamassa maakunnallista mielenterveys- ja päihdepalvelujen kokonaisrakennetta ja -mallia, jossa kuitenkin seudulliset rakenteet, resurssit ja toimintakulttuuri ohjaavat toiminnan rakentumista.

Keski-Suomen seutukuntien edustajien ja asiantuntijoiden esitysten mukaisesti Arjen mieli-hankkeen kehittämistyö suunnataan seutukunnittain seuraaviin kohteisiin:

- Psykoosin, masennuksen ja päihdeongelman varhainen tunnistaminen, ensivaiheen integroitu hoito perustason, aikuispsykiatrian ja päihdehuollon erityispalvelujen yhteistyönä sekä hoitoonohjaus ja hoito erikoissairaanhoidossa ja päihdehuollon erityispalveluissa (hoitokarttojen ja integroidun hoidon hoitoketjujen rakentaminen ja juurruttaminen käytännön toimintaan)
 - Jyväskylän terveystieteiden keskus ja yhteistoiminta-alueen kunnat (kehittämisen painopiste on perustason toiminnoissa)
 - Saarikan kuntayhtymä
 - Wiitaunioni
 - Äänekoski, (Nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmien varhainen tunnistaminen ja hoito)
 - Jämsä (Masennuksen osalta)

- Keuruu (Mielenterveys- ja päihdetyön kokonaisuus, jossa korostuu ehkäisevä työ)
- Syrjäytymisvaarassa olevien asiakkaiden ja asiakasperheiden oikea-aikaiset ja asiakaslähtöiset hoito-, kuntoutus- ja aktivointitoimet perustason ja erikoistason palvelujen yhteistyönä
 - Wiitaunioni
 - Saarikka (Liikkuva ja etsivä nuorisotyö)
- Vanhuuteen liittyvien mielenterveys- ja päihdeongelmien tunnistaminen sekä hoito kotihoidossa ja perusterveydenhuollossa
 - Äänekoski
- Hoidon ja kuntoutuksen tehokkuuden ja tuottavuuden mittaamisen ja yhteisten maakunnallisten mittareiden kehittäminen
 - Äänekoski
 - Keuruu
- Perustason työntekijöiden mielenterveys- ja päihdetyön osaamisen kehittäminen
 - Jyväskylä
 - Jämsä
 - Äänekoski

Keski-Suomen arjen mieli-hankkeen kehittämistoimet ovat seuraavat:

- Muodostetaan seudulliset kehittämisryhmät (kehittämisverkostot), jotka huolehtivat seudullisen palvelurakenteen suunnittelusta, uuden mallin kokeilusta ja pysyvään käytäntöön ottamisesta
- Hankkeessa toimii projektikoordinaattori, jonka tehtävänä on seudullisten kehittämisryhmien toiminnan ohjaaminen ja tukeminen. Projektikoordinaattori on mielenterveys- ja päihdetyön sisältöjen ja kehittämistyön asiantuntija
- Hankkeen puitteissa toteutetaan seudullisia kehittämistöitä tukeva kaksivuotinen hankkeen ”runkokoulutus”, joka tukee verkostoituvaa kehittämistyötä, mielenterveys- ja päihdeongelmien varhaista tunnistamista ja varhaista hoitoa sekä hoitoketjujen muotoutumista. Koulutus sisältää noin 15 koulutuspäivää ja seudullisten kehittämistöiden ohjauspäivät. Koulutuspäiviä järjestetään eri seutukunnilla huomioiden seutukuntien kehittämisen painopisteet ja kehittämisen kohteet.
- Niin ikään toteutetaan psykoosin varhaisen tunnistamisen ja varhaisen hoidon kehittämiskoulutus, jonka puitteissa kullekin seutukunnalle koulutetaan psykoosin varhaisen tunnistamisen ja varhaisen hoidon erikoisosaajia, jotka tulevat toimimaan perusterveydenhuollon, kotihoidon ja sosiaalitoimen konsultaatiotehtävissä.

4. Hankkeessa mukana olevat kunnat, yhteistoiminta-alueet ja järjestöt

Keski-Suomen Arjen mieli-hankkeeseen osallistuvat seuraavat kunnat, terveydenhuollon yhteistoiminta-alueet ja kuntayhtymät ja säätiöt:

- Jyväskylän terveydenhuollon yhteistoiminta-alue
- Keski-Suomen seututerveyskeskus
- Jämsän kaupunki

- Äänekosken kaupunki
- Perusturvaliikelaitos Saarikka
- Wiitaunioni
- Keski-Suomen sairaanhoitopiiri
- Sovatek-säätiö

Hankkeeseen osallistuvat seuraavat järjestöt ja järjestöjen yhteen liittymät:

- Jyväskylän seudun mielenterveystoimijoiden verkosto
- Mielenterveysyhdistys Kello ry, Jyväskylä
- Vaajakosken Suvanto ry
- Kristillinen alkoholisti- ja narkomaanityö ry, Jyväskylä

5. Hankkeen aikataulu

Keski-Suomen Arjen mieli-hankkeen aikataulu on seuraava.

Kesäkuu 2011

- Keski-Suomen sairaanhoitopiirin hallitus käsittelee Keski-Suomen Arjen mieli-hankkeen toteuttamissuunnitelman

Elokuu 2011

- Keski-Suomen Arjen mieli-hankkeen projektiryhmä valmistelee hankkeen toteuttamista ja aikataulua sairaanhoitopiirin hallituksen ohjeituksen pohjalta yhteistyössä Itä- ja Keski-Suomen Arjen mieli-hankkeen hankejohtajan kanssa

Syyskuu - lokakuu 2011

- Seutukunnalliset kehittämistyöryhmät ja seutukunnalliset yhdyshenkilöt nimetään

Marraskuu 2011

- Keski-Suomen Arjen mieli hankkeen projektikoordinaattori aloittaa työnsä

Joulukuu 2011

- Keski-Suomen Arjen mieli-hankkeen kaksivuotinen "runkokoulutus" käynnistyy

Toukokuu 2012

- Keski-Suomen Arjenkieli hankkeen arviointiseminaari, jossa ovat mukana seutukuntien kehittämisryhmät ja muut asiantuntijat

Tammikuu 2013

- Keski-Suomen Arjen mieli-hankkeen arviointiseminaari

Lokakuu 2013

- Keski-Suomen Arjen mieli-hankkeen päätösseminaari

6. Hankkeen organisointi

Keski-Suomen Arjen mieli hanke on Itä- ja Keski-Suomen Arjen mieli hankkeen alainen osahanke. Itä- ja Keski-Suomen hankekokonaisuutta hallinnoi Etelä-Savon sairaanhoitopiiri, ja Keski-Suomen osahanketta hallinnoi Keski-Suomen sairaanhoitopiiri. Sairaanhoitopiirin hallituksen asettama Keski-Suomen Arjen mieli hankkeen projektiryhmä ohjaa ja koordinoi osahank-

keen toimintaa toimien yhteistyössä Itä- ja Keski-Suomen Arjen mielihankkeen ohjausryhmän ja hankejohtajan kanssa. Projektiryhmässä on hankkeessa mukana olevien kuntien, kuntayhtymien, säätiöiden ja järjestöjen edustajat. Projektiryhmään kuuluvat seuraavat henkilöt:

- Ylilääkäri Juha Katajamäki (Pj) Keski-Suomen sairaanhoitopiiri
- Ylilääkäri Pekka Perämäki Keski-Suomen sairaanhoitopiiri
- Ylilääkäri Tarja Seuri Keski-Suomen sairaanhoitopiiri
- Ylihoitaja Tuula-Riitta Savolainen Keski-Suomen sairaanhoitopiiri
- Ylilääkäri Päivi Heikkilä-Kari Keski-Suomen sairaanhoitopiiri
- Asiantuntijalääkäri Anneli Kuusinen Keski-Suomen sairaanhoitopiiri
- Vastaava ylilääkäri Jarmo J. Koski Jyväskylän terveystakeskus
- Päihdehuollon johtaja Mauri Sompä Jyväskylän kaupunki
- Tiimivastaava Tytti Mäkinen Wiitaunioni
- Johtaja Tuula Saarenketo-Kilpiäinen, Äänekosken mielenterveys- ja päihdepalvelut
- Osastonhoitaja Jouni Levonen Perusturvaliikelaitos Saarikka
- Tulosaluejohtaja Heikki Oksanen Jämsän kaupunki
- Toimitusjohtaja Jussi Suojaralmi Sovatek-säätiö
- Toimitusjohtaja Reijo Räsänen Keski-Suomen seututerveyskeskus
- Sosiaalijohtaja Riitta Vanhanen Keuruun kaupunki
- Kuntoutusohjaaja Päivi Välisaari Jyväskylän seudun mielenterveystoimijoiden verkosto
- Marianne Luukkanen Jyväskylän seudun mielenterveystoimijoiden verkosto
- Toimitusjohtaja Kari Lahti Vaajakosken Suvanto
- Erikoissuunnittelija Hannu Priha (Siht) Keski-Suomen sairaanhoitopiiri

Keski-Suomen osahankkeessa toimii projektikoordinaattori, jonka tehtävä on seudullisten kehittämissuunnitelmien ohjaaminen sekä työntekijöiden kouluttaminen ja ohjaus. Projektikoordinaattori huolehtii myös yhteydenpidosta Itä- ja Keski-Suomen Arjen mielihankkeeseen ja osallistuu tämän hankkeen johtoryhmätyöskentelyyn.

7. Hankkeen kustannukset ja rahoitus

Hankkeen hallinnointi toteutetaan sairaanhoitopiirin olemassa olevien resurssien turvin. Sairaanhoitopiirin psykiatrian toimialueen suunnittelija huolehtii hankkeen hallinnollisista tehtävistä. Seudullisten uusien toimintamallien suunnittelu, kokeilu ohjaus- ja koulutustilaisuuksineen on osa hankkeessa mukana olevien sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden työtä. Siitä ei aiheudu lisäkustannuksia.

Hankerahoitus suunnataan toimintojen ja palvelujen sisältöjen kehittämiseen, eli projektikoordinaattorin toiminnan kustannuksiin ja kehittämistä tukevan koulutuksen kustannuksiin. Tämän lisäksi osa menee Itä- ja Keski-Suomen Arjen mielihankkeen yhteisiin kustannuksiin.

Keski-Suomen Arjen mieli-hankkeen 2011 – 2013 kustannusarvio on seuraava.

	2011	2012	2013
Henkilöstömenot			
• Projektikoordinaattori	10.000	45.000	45.000
Palvelujen ostot			
• Asiantuntijapalvelut	6.000	8.000	8.000
• Majoitus- ja ravitsemuspalvelut	2.000	3.000	3.000
• Matkustus- ja kuljetuspalvelut	5.000	6.000	6.000
• Koulutuspalvelut	11.000	17.000	20.000
Tarvikkeet ja tavarat	2.000	2.000	2.000
Menot yhteensä	36.000	81.000	84.000
Osuus yhteisistä kuluista	9.000	19.000	16.000
Kokonaismenot	45.000	100.000	100.000

Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 245 000 euroa. Menoista enintään 75 % rahoitetaan valtakunnallisen Kastehankkeen määrärahasta ja vähintään 25 % Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kehittämistoiminnan määrärahasta. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin osalta vuotuiset kustannukset eivät saa ylittää 25 000 euron summaa.